

ELTE BTK, ÓTI, Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, 2014/15, II. (tavaszi) félév

BBN-HEB-341.9, BBN-HEB11-234.4, Csütörtök, 12:00–13:30
BMA-HEBD-322.5, Gy
BBV-101.45, BMVD-101.75, Helyszín: F. ép. 233.
BMA-VALD-452:1, BMA-VALD-518:2

Biró Tamás

Mai zsidó kultúra / Zsidó történelem: Zsidó irányzatok, modern értékek
Streams in Judaism, values in modernity

Az elmúlt kétszáz év során a felvilágosodás és a polgárosodás, a nemzetállamok létrejötte és az antiszemitizmus, az individualizálódó és szekularizálódó társadalom, a technikai vívmányok és a tudományok fejlődése, a nők egyenjogúsítása és az LMBT-közösség színrelépése számos kihívás elé állította a zsidó vallást is. Avagy a különböző zsidó vallásokat?

A félév során közös munkával azt próbáljuk megérteni, hogy a mai zsidó irányzatok közül ki milyen választ adott ezekre a kihívásokra. Talán azt is megértjük, ki hogyan, milyen axiómákból kiindulva, milyen gondolatmenet segítségével jutott el ezekhez a válaszokhoz. Máskor arra a következtetésre jutunk, hogy a világos válaszok hiánya is egyfajta válasz. Megint máskor egy adott irányzaton belül a lehetséges válaszok széles spektrumával, ellentétes véleményekkel fogunk találkozni.

Az előadást és gyakorlatjellegű formát ötvöző *óra célja* a sokféle forrás kritikus értelmezéséhez és a szintézisalkotáshoz szükséges készségek elsajátítása. A hallgatók egy-egy kihívást választanak, és az erre adható, adott (vagy éppen nem adott) válaszokat gyűjtik össze történelmi és kortárs, könyvtári és internetes, primer és szekunder forrásokból. A félév során meghívott vendégekkel való eszmecsere lehetőséget teremt a különböző kortárs nézőpontok jobb megértéséhez. Nem elvárás, de javasolt, hogy a hallgatók „antropológiai terepmunkát” is végezzenek különböző (valós vagy virtuális) zsidó közösségekben. Az egyénileg vagy párban a félév során végigvitt *projekt* eredménye egy szemináriumi dolgozat lesz.

Az órához héber nyelvismeretre nincs szükség, de angol olvasási készség és az órán való aktív részvétel elvárt.

Az óra honlapja, amely folyamatosan bővülni fog: <http://birot.web.elte.hu/iranyz/>.

A jegyszerzés feltételei:

- (a) Az órákra való rendszeres készülés, részvétel a közös órai munkában, amelyhez szükséges a feladott olvasmányok, források ismerete is (20%).
- (b) A félév végén beadandó szemináriumi dolgozat (40%),
- (c) annak előzetes órai prezentációja (10%), és
- (d) „megvédése” a félévvégi vizsgán, mely a projekt témájához kapcsolódva ellenőrzi a félév során tanultak, órán elhangzottak ismeretét is (30%).

Párban végzett projekt esetén tartalmasabb szemináriumi dolgozatot kell benyújtani; (b) és (c) párban, (a) és (d) egyénileg kerül értékelésre.

MA-szinten tartalmasabb szemináriumi dolgozatot kell benyújtani egyénileg is. Továbbá, MA-szinten a szóbeli vizsgának része egy előre egyeztetett monográfiából (pl. Katz, Frojimovics) való felkészülés, és annak megvitatása.

A sikeres projektekből készült dolgozatok az oktató reményei szerint később publikálásra is kerülhetnek.

Előzetes tematika:

1. Általános bevezetés. Zsidóság Európában a modern kor hajnalán.
2. Kifelé a gettóból: polgárosodás, emancipáció, asszimiláció;
A haszkala (zsidó felvilágosodás) három hulláma
3. Nemzetállam, nacionalizmus, antiszemitizmus, cionizmus
4. A halákha és a rabbi szerepe
5. Racionalizmus és zsidó életélmény, esztétika és a rítus
6. A tudományhoz való viszony
7. Társadalmi szerepek: rabbik, nők, LMBT-közösségek, viszony a nem-zsidókhoz
8. Irányzatok: reform
9. Irányzatok: ortodoxia, neo-ortodoxia, ultraortodoxia Irányzatok:
10. Irányzatok: neológia, ortodoxia és status quo Magyarországon
11. Irányzatok: kulturálisan zsidónak lenni
12. Irányzatok külföldön: a rekonstrukcionizmus
13. Összefoglalás és a hallgatói projektek prezentációja

Pontos tematika az óra honlapján: <http://birot.web.elte.hu/courses/2015-iranyz/>.

Ajánlott szakirodalom:

- Batnitzky, Leora, *How Judaism Became a Religion: An Introduction to Modern Jewish Thought* (Princeton – Oxford: Princeton University Press, 2011).
- Blau Lajos, *Zsidók és a világgkultúra* (Múlt és Jövő Kiadó, Budapest, 1999) [75.Bla.1.]
- Frojimovics Kinga, *Szétszakadt történelem: Zsidó vallási irányzatok Magyarországon 1868-1950* (Budapest, Balassi Kiadó, 2008). [69.3.Fro.2.]
- Katz, Jacob, *The “Shabbes Goy”: A Study in Halakhic Flexibility* (Philadelphia – New York: The Jewish Publication Society, 1989), 217–241. [61.7.1.1.Kat.11.]
- Katz, Jacob, *Kifelé a gettóból: A zsidó emancipáció évszázada, 1770-1870* (Hungaria Judaica, 8. Budapest: MTA Judaisztikai Kutatócsoport, 1995) [61.7.1.1.Kat.4.]
- Katz, Jakov. *Végzetes szakadás: Az ortodoxia kiválása a zsidó hitközségekből Magyarországon és Németországban* (Budapest: Múlt és Jövő, 1999) [69.5.Kat.2.].
- Mendes-Flohr, Paul and Reinharz, Jehuda (eds.), *The Jew in the Modern World: A Documentary History* (New York – Oxford: Oxford University Press, 1995, 2nd ed.) [61.1.3.Men.1.]

A témához kapcsolódó irodalom áttekinthetetlenül tág, így a megadott tételek célja az elsődleges tájékozódás, valamint monográfia-javaslatok az MA-s diákok vizsgájához. A félév során folyamatosan jelennek meg a kurzus honlapján elolvasandó rövidebb primer források és szócikkek, a diákok projektjeihez kapcsolódó szakirodalom tekintetében pedig az oktató fog személyes segítséget nyújtani.

A megadott irodalom mellett szögletes zárójelben a tanszéki könyvtárban (F. ép. 237) is megtalálható könyvek könyvtári kódjai szerepelnek.

Megjegyzés: Mivel az órai munka a tanulási folyamat szerves része (és ennek megfelelően a jegyszerzésbe is beleszámít), ezért a tanegység felvétele azoknak a hallgatóknak ajánlott, akik az órákon rendszeresen meg tudnak jelenni.